

Továbbá teljes tisztelettel a fiatal színészno tehetségével és stílusirányával szemben, legyen szabad még egy-két kifogást megemlítenünk. Az a benyomásunk, hogy művészete még nem eléggé változatos kifejezésű: nincs sok húrja, de igaz, hogy ezeken a húrokon gyönyörűen játszik. Kissé még bántó az is, hogy lélekzetvétele néha igenis hallható. Remélhetőleg további fejlődésében gazdagodni fog és technikai fogyatkozásai lecsiszolódnak. — A többi nőszereplő igen távol állott tőle. *Pécsi Blanka* (Ágnes) beszéde szép, de kézmozdulatai félszegek, *Báthory Gizella* pedig Isabeau erőszakosságát kissé erőltetett csináltsággal ábrázolta. A férfiszereplők legnagyobb része még a pubertás éveit éli: életkor tekintetében is, művészig is. Egyedül *Stella* férjas Talbotja emelkedik ki közülük. *Réthey* (Thibaut) szövejtése kitünő példája annak, hogy hogyan nem szabad a színpadon beszélni: körülbelül csak minden tizedik szavát tudja a hallgatók füle megérteni.

A fordításról, *Sebestyén* Károly munkájáról, is essék néhány szó. Sajnos, nem olvasás útján, csak a színészek szájából ismerjük, de az a benyomásunk, hogy Schiller szárnyalásával nem tud versenyt remülni: sok helyütt igenis prózai. Magyarossága sem kifogástalan. Magában az első felvonásban ilyen mondatok nyilaltak a fülünkbe: „Azzal *fenyítene*k, hogy elvonulnak“ (e. h. *fenyegetnek*) — „Még hátrálnak az égi rendelésnek“ (talán *elöl?*) Keresztény hallgatónak az is igen nevetséges volt, amikor Johanna a reimsi érseket *nagy tisztelet*ű úrnak szólítja, hiszen az egyedül református lelkésznek címzése lehet.

A Vígszínháznak, igaz nem a legfrissebb újdonsága *Lakatos László Négy frakkja*, de mégse maradjon említés nélkül. E „komédia“ a pesti irodalomnak tipikus terméke. Egy nem is nagyon elmés, de színpadon némi hatást ígérő ötlet kedvéért íródott minden különösebb komikai szellem, jellemábrázoló mélység vagy hangulati finomság nélkül. Egyedüli erénye a dialógusnak valami kihegyezett fordulatossága, egyébként az egész még nyári da-

rabnak is feltűnően sivár. Ez *A négy frakk* azokhoz a félig készült ruhadarabokhoz hasonló, amelyek éppen mert főremunkák, nagy gyorsasággal alkalmazhatók akár a teréz-, akár a lipótvárosi közönség ízléséhez. *Galamb Sándor*.

Hopp Ferenc—Keletázsiai Művészeti Múzeum. Hopp Ferenc hetvenhét éves korában, miután már négyszer utazta volt körül a földgolyót, megírta végrendeletét, mely szerint különféle ritkaságokból, uti emlékekből, néprajzi tárgyakból, állati és növényi preparátumokból, ásványokból és egyéb természetrajzi érdekességekből, magyar és idegen festők műveiből, főképen azonban keletázsiai művészeti alkotásokból álló gyűjteményét a Magyar Államnak hagyományozza. Tette pedig ezt azért, mert erkölcsi felfoása szerint hálával tartozott annak az országnak, melyben tizenhárom éves kora óta úgy futotta meg pályáját, hogy a teljes szépenyestől nagy vagyoniig és az igénytelen látszerészínasságtól közbecsülésnek örvendő társadalmi tébecszőlő emelkedett. Kilenc év multán, mikor nálunk magántulajdonról nem volt szabad hangosan beszélni, még egy záradékot is készített Hopp Ferenc a régi végrendelethez, mely szerint házáat s kertjét szintén a Magyar Államnak ajándékozta egy keletázsiai művészeti múzeum céljaira. Ezzel a tettel azt bizonyította, hogy az élete végén lezajlott események pillanatig sem zavarták meg hitében, mely szerint az agyremék uralma rövidesen megszűnik és Magyarország fel fog támadni.

A múzeumalapító nemes elhatározás óta négy év telt el. Hopp Ferenc születésének kilencvenedik évfordulója köszöntött ránk, mikor a gyűjtemény, mint az Országos Magyar Szépművészeti Múzeum tartozéka megnyílt. Két beszéd hangzott el ekkor. Petrovics Elek főigazgató és Klebelsberg gróf közoktatásügyi miniszter, mint a kormányzó megbízottja, egyforma meleg elismeréssel adóztak Hopp Ferenc erkölcsi nagyságának, ki annak ellenére, hogy idegenből származott, jobb hazafi volt akárhány született magyarból.

Valóban Hopp Ferenc, ki 1844

óta, mikor mint 13 éves gyermek megtelepedett a régi Pesten, szemtől-szembe látta Kossuthot, Petőfit, Jókait, Deákot s később a hatvanhetes korszak minden nagyobb szerepvivőjét, együtt tudott érezni velünk. Tudott lelkesedni mindenért ami nagy. A németek, az angolok, az amerikaiak világraszóló alkotásait meg tudta csodálni. Boldoggá tette, ha velük megismerkedhetett. Magyar hazáját azonban sohasem szokta volt lekicsinyelni. Ő együtt nőtt fel Budapesttel, de az újbudapesti típushoz semmi köze sem volt. „Minden nemzet barátja”-nak nevezte magát, de hallani sem akart arról a demagóg nemzetköziségről, melynek kezdete és vége az üres szív és a józanész hiánya. És, ami különösen csodálatraméltó, józanság és idealizmus gyönyörűen párosult ebben a szelíd megjelenésű, mosolygós, előzékeny öreg úrban.

Saját erejéből lett ember. Tanulmányait is saját erejére támaszkodva folytatta. Kenyerkereső mesterségéhez kitűnően értett. Nagyszerű üzletember volt. — Mint gyűjtő nem jutott tudományos színvonalig. Érzéke azonban annyira kifinomodott, hogy több irányban a legkomolyabb múzeumi igényeknek megfelelőt tudott összehordani kis múzeumában.

Japánt, mint legtöbb európai, jobban szerette a nagy kínai birodalomnál, a keletázsiai műveltség és művészet bölcséjénél. A japáni művészet alkotásait gyűjtötte a legnagyobb szenvedéllyel. Legjobban a laktárgyakért tudott lelkesedni. Az orvosságos, illatszerek és író-készlethez való dobozok fekete-, arany- és ezüstlakkal festett, gyöngyházzal, ólommal és csonttal berakott díszét különösen tudta értékelni. Szerzett is ezekből olyan példányokat, amelyek díszére válhatnak akármelyik nagy múzeumnak. Kevésbé szerencsés területen mozgott a korabeli japáni kerámia és csontfaragványok gyűjtésénél. Sok újabb Satzuma és Satzuma-mintára készült kiotói keménycserépedényt vásárolt. Ezek közt azonban olyanokat is, amelyeknek dísze, minden európai hatás ellenére, a távol keletet a nyugattól élesen megkülönböztető gyöngédséggel és elmélyedéssel van festve.

Nagyon szerette az újabb naturalisztikus csontfaragványokat is. Ezek mellett azonban szerencsével és különös gyakorlottsággal gyűjtött régibb kisplasztikai tárgyakat is, különösen netzükéket (plasztikus kompozícióvá kifejlesztett akasztógombokat). Japáni csont- és fadaragványai közt XVII. századi darabok is találhatók; úgy ezek, mint az újabbak közt több, mely a nagy szobrászat formaérzésének teljesen megfelel.

Nem bocsátkozott a japáni képek vásárlásába. Tudta, hogy ehhez nincs elég szakképzettsége és nem akart hamisítványokat gyűjteni. Múzeumában, melyet végső akaratára szerint kiegészítettünk más magyar állami tulajdonban levő keletázsiai művészeti tárgyakkal, főképen a *Vay Péter gróf* által gyűjtött képek legjava képviseli a távol Kelet festőművészetét. Vay-féle gyűjtés néhány japáni szobor is, melyek közül egy *Fudót* ábrázoló fadaragvány a XIII., és egy másik, mely *Amida Buddhát* ábrázolja, a XIV—XV. századból való. Legértékesebb japáni festőművészeti emlékünk azonban egy 48 kompozíciót egyesítő album, mely a leghatalmasabb japáni szerelmi regényt, a „*Genji monogatari*”-t illusztrálja. Festője a történelmi képeket alkotó Tosa-iskola tagja volt és a XVI. század végén, vagy a XVII. század elején működhetett. A teljességénél fogva is nagyon érdekes és a legnemzetibb japáni festőiskolát igen előnyösen képviselő alkotást *Tornai Gyula* festőművész adományozta a múzeumnak, ki azt viszont japáni tartózkodása idején kapta a nagy Okuma miniszterelnöktől ajándékba.

A Hopp-múzeumban látjuk most viszont a *Szemere Attila*-féle fésűgyűjteményt is, a lakkművéség, fadaragás és gyöngyházberakás sok apró remekével, mely annak idején, mikor még az Iparművészeti Múzeumban volt kiállítva, különös népszerűségnek örvendett.

A kínai művészetnek is volt olyan területe, amelyen Hopp Ferenc bizonyosan mozgott. Az úgynevezett féldrágaköveket feldolgozó kisplasztika volt ez. Múzeumnak az a szekrénye, melyben hegyi-kristályból, ametisztből és rózsa-kvarcból készült faragványai foglalnak helyet,

hézagpótló szerepet teljesíthetne sok nagyobb keletázsiai gyűjteményben is. Ez a csoport különös figyelmet érdemel nemcsak ragyogó szépségénél fogva, hanem azért is, mert oly művészeti ágat képvisel, amelyet ezideig megközelítőleg sem kutattak át érdeme szerint. Jadeit- és nefrit-faragványainak válogatott része három szekrényt tölt meg. Ezek közt három-négyszáz évesnek tartják a legrégebb darabok, köztük néhány kompozíció és megmunkálás szempontjából kifogástalan munka. Miután a kínai művészet legősibb anyaga a kő és a jelképes és ékítményes jellegű kínai szobrászat és képírás alapformái kőben, még pedig kemény kőben alakultak ki, ennél fogva a Hopp-gyűjteménynek ez a csoportja igen tanulságosnak mondható. Egyik legfontosabb feladatunk lesz a jövőben ezt a részt megfelelő ókori darabokkal kiegészíteni.

Nagy feladat vár reánk a porcellángyűjtemény kiegészítését illetőleg. A kerámiának ezt az előkelő ágát Hopp Ferenc nem méltatta eléggé — a porcellántárgyak törekvőse miatt. A kínai ízlést legelőnyösebben képviselő kékfehérporellánból azonban mégis sikerült egy értékes kis csoportot gyűjtenie. Ezek XVII. és XVIII. századbeli készítmények; sőt korábbiak is találhatók köztük.

A Hopp által gyűjtött kínai bronztárgyak közül a legrégebbek a Ming-, esetleg a Sung-korszakból (1368—1644, 960—1127) valók. Fontos szerepet játszanak ezek mellett azok az ókori darabok, melyek részint mint *Xantus*-féle szerzemények kerültek át az Iparművészeti Múzeumból és a Magyar Nemzeti Múzeum néprajzi osztályából, részint a *Zichy Jenő* által a székesfővárosnak hagyományozott gyűjteményhez tartoznak s most letétként szerepelnek a Hopp-múzeumban.

Nagyszerű gyarapodást jelent az utóbbiban a *Schwaiger Imre* Delhi-ben élő hazánkfia által ajándékozott indiai gyűjtemény. Tizenöt kőfaragvány képviseli ebben az úgynevezett Gandhara-szobrászatot, a hellenisztikus művészet által befolyásolt indiai képfaragást. Egy Súrját, a napistent ábrázoló stéla a nyolcadik századba helyezhető. Egy óriási készséggel faragott és meg-

foghatatlanul finom érzést kifejező kőfej, mely a XII. századi bengal művészet emléke, India művészi alkotóerejének egyáltalában a tetőpontját jelzi.

Schwaiger Imre bőkezűségének bizonyítéka még több indiai és nepali ékszer, indiai és tibeti bronzszobrocska és egy sorozat tibeti festmény. India festőművészetét egyelőre még csak néhány XVII. századi miniatűr képviseli. A múzeum legrégebb kínai szoborműve, egy stéla, Maitreya, az eljövendő Buddha ábrázolásával (V—VI. század) *Jánoshalmi Nemes Marcel* ajándéka.

Kínai lakktárgyak, fafaragványok, rekeszszománcsal díszített bronzok és más jellemző művészeti termékek sem hiányoznak a Hopp-múzeumból, úgy, hogy az ennél fogva nagyon jó bevezetésül szolgálhat Keletázsia művészetének tanulmányozásához. Más, szerencsésebb és gazdagabb nemzetek ilyen irányú nagy gyűjteményeivel természetesen nem szabad összehasonlítanunk szépelemlékü világutazónk alapítványát. Súlyos hibát követnénk el azonban, ha jelentőségét lekecsinyelnők. Ha egyebeket nem is veszünk figyelembe, csak azt, hogy sok ember érdeklődését kelti fel oly irányban, amelyikben eddig nálunk rendkívül kevesen haladtak, akkor is el kell ismernünk fontosságát. Biztos azonban, hogy a rokonszenves és hangulatos kis múzeum különös vonzóerőt fog gyakorolni nemcsak a tanulni vágyó látogatókra, hanem azokra is, akik, mint Hopp Ferenc, nem akarják mindenáron az „állam“-ra hárítani, hanem a társadalom kötelességének ismerik művelődési intézményeink továbbfejlesztését.

Felvinczi Takács Zoltán.

Erdélyi irodalmi krónika. Örömmel állapíthatjuk meg a kolozsvári Pásztortűznek áprilisi, májusi és júniusi számaiból, hogy a fejlődő erdélyi irodalomnak programja mind öntudatosabbá és mind szélesebbé válik. Öntudatosabbá válik azáltal, hogy az erdélyiségnek és az irodalmi színvonalnak a kérdését maguk az erdélyi írók is fölvetik (Tamási Áron: Az erdélyi magyar irodalom körül; Walter Gyula: Irodalmi dilettantizmus) s olyan elmé-